

Tadeusz Konwicki'nin “Aşk Kazaları Kroniği” Üzerine

On Tadeusz Konwicki's “A Chronicle of Amorous Accidents”

ÖZET

Tadeusz Konwicki (1926–2015) Polonya'nın önde gelen yazarlarından biridir. II. Dünya Savaşı sırasında Yurt Ordusu'nda mücadele eden Konwicki savaş sonrasında yazdığı eserlerde bireysel bellek ve toplumsal tarih arasındaki gerilimi ustaca işlemiştir. Varşova Üniversitesi Leh Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu olan yazar, kariyerinin erken döneminde sosyalist gerçekçiliğin etkisi altında eserler vermiş olsa da 1960'lardan itibaren daha özgün, eleştirel ve lirik bir anlatım geliştirmiştir. Romanlarında bireysel deneyim ile tarihsel olaylar arasında sürekli bir etkileşim gözlemlenir. Yazar ayrıca, geçmişe dönüşlerle okuyucuyu hem kişisel hem de kolektif hafıza üzerinde düşünmeye davet eder. Yazarın 1974 yılında yayımlanan, Wicio ve Alina arasındaki aşkı merkezine alarak, bireysel duyguların yaklaşan savaşın gölgesinde nasıl biçimlendiğini anlatan eseri *Aşk Kazaları Kroniği* (Kronika wypadków miłosnych) bu doğrultuda incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Konwicki, Roman, Polonya, Edebiyat.

ABSTRACT

Tadeusz Konwicki (1926–2015) was one of Poland's leading writers. During World War II, Konwicki fought in the Home Army, and in his post-war works, he skillfully explored the tension between individual memory and collective history. A graduate of the University of Warsaw's Department of Polish Studies, the author initially wrote under the influence of socialist realism, but from the 1960s onward, he developed a more original, critical, and lyrical style. In his novels, a continuous interaction between personal experience and historical events can be observed. Through flashbacks to the past, Konwicki also invites readers to reflect on both personal and collective memory. His 1974 work, *Chronicle of Love Affairs* (*Kronika wypadków miłosnych*), which centers on the love between Wicio and Alina and depicts how individual emotions are shaped under the shadow of the approaching war, will be examined in this context.

Keywords: Konwicki, Novel, Poland, Literature.

GİRİŞ

1926 yılında Nowa Wilejka'da doğan Konwicki çocukluğunu o dönemde Polonya sınırları içinde kalan Vilno çevresinde geçirir. Daha sonraki yıllarda bu coğrafya Konwicki'nin sanatında sürekli karşımıza çıkan imgelerden biri olur. II. Dünya Savaşı yıllarında direniş hareketlerine katılan yazar savaş sonrası dönemde Polonya'da değişen ideolojik atmosferin içinde bireyin ve toplumun kimliğini sorgulayan bir anlatı dünyası kurar. Bu yönüyle de tarihsel hafıza ve bireysel bilinci iç içe işleyen bir sanat anlayışı geliştirir. Konwicki'nin romanlarında sıkça karşılaşılan ‘kaybolan dünya’ teması hem kişisel bir nostaljinin hem de tarihsel bir travmanın dışavurumudur.

Wilenszczyzna'ya, özellikle doğduğu yer olan Nowa Wilejka'ya ya da çocukluğunun geçtiği Kolonia Wileńska'ya dönüşler -yazarın kendi ifadesiyle- yalnızca “yeşillik Niagarası” anlamında bir rekreasyon değildir. Bu dönüşler aynı zamanda PRL (Polonya Halk Cumhuriyeti) döneminin tekdüzeliğine, her şeyin ve herkesin korkunç bir biçimde bir örnek hâle geldiği gri gerçekliğine karşı bir panzehir niteliği taşır (Turkiewicz, s. 200).

Konwicki'nin eserlerinde zaman çizgisel değil, daha çok döngüsel bir biçimde akar; karakterler geçmişe dönüp anılarını yeniden kurgular, adeta zamanla hesaplaşırlar. Bu özellik yazarın en bilinen romanlarından biri olan *Aşk Kazaları Kroniği*'nde görülür. Roman 1939 yılında, Polonya'nın II. Dünya Savaşı'na sürüklendiği atmosferde geçer. 1974 yılında yayımlanan eser ilk bakışta bir ilk aşk hikâyesi gibi örünse de derin katmanlarında bir dönemin ruh hâlini, tarihsel kırılmalarını ve toplumsal dönüşümlerini anlatır.

Aşk Kazaları Kroniği'nin hikâyesi 1939 yılının Paskalya döneminde başlar. Hikâyenin sonu yani ana karakterlerin intihar girişimi lise bitirme sınavlarının sonuçlarının açıklanmasından bir gün sonra gerçekleşir. Ancak, romanın onirik şiirsel üslubu okuyucuyu sık sık geçmişe (Litvanya'nın uzak geçmişine) ve geleceğe (Wicio'nun yetişkin bir erkek olarak gösterilmesine) götürür.

Olayların geçtiği yer Nowa Wilejka-Vilno ve çevresidir. Romanın haritasında özellikle önemli yerler arasında ana karakterin evi, Puciatówna kardeşlerin evi, Nałęczów villası, tren istasyonu vb. bulunmaktadır.

Aybike Kılık¹

How to Cite This Article

Kılık, A. (2025). “Tadeusz Konwicki'nin “Aşk Kazaları Kroniği” Üzerine” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:12; pp: 2212-2215. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18070717>

Arrival: 14 October 2025

Published: 27 December 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0002-7391-807X

Romanın başında Wicio tren yolculuğu sırasında gizemli bir adamla karşılaşır. Adam kısa bir süre sonra tren raylarına uzanarak intihar eder. Daha sonra bu kişinin Wicio'nun gelecekteki hâli olduğu anlaşılır. Bu sahne romanın temel motifleri olan ölüm ve yazgının döngüsellikini simgesel biçimde ortaya koyar.

Wicio kısa bir süre sonra Alina Nałecz adında bir subay kızıyla tanışır. Alina, zengin, kültürlü ve etkileyici bir genç kadındır; aynı zamanda ruhsal olarak dengesiz, ölüm düşüncesine takıntılı bir kişiliğe sahiptir. Wicio ona ilk görüşte âşık olur ve kısa sürede yoğun bir tutkuya kapılır. Tüm benliğini saran bu ilk görüşte aşk hummalı bir hastalığa kapılmış gibi davranmasına yol açar (Wysłouch, s. 71). Alina da gence ilgi duyar, ancak ilişkileri belirsizlik ve duygusal dalgalanmalarla doludur. Alina sık sık genç yaşta öleceğini dillendirir, ölüm onun dünyasında hem korku hem de çekim kaynağıdır.

Wicio Alina'ya duyduğu aşkın etkisiyle arkadaşlarından uzaklaşır. Özellikle çocukluk dostları Lowka ve Baum kardeşlerle (Engel ve Greta) ilişkisi bozulur. Greta Wicio'ya gizliden gizliye âşıktır, ancak genç adam bunun farkında değildir. Alina'nın kuzeni Sylwek ise Wicio'yu kıskanır ve aralarındaki gerginlik kahramanın ruhsal çöküşünü derinleştirir.

Zeki, hırslı ve gelecek planları olan bir genç olarak tanıtılan Wicio tıp eğitimi almayı ve ileride akademik bir kariyer yapmayı amaçlamaktadır. Ancak, ailesi toplum tarafından dışlanmıştır; zira babası onuruna yönelik söylentiler sonucu intihar etmiştir. Bu olay genç kahramanın yaşamı boyunca taşıdığı bir utanç ve kader yükü hâline gelir.

Aşkı uğruna her şeyi göze alan Wicio derslerini ihmal eder ve sonunda matura'yı (lise bitirme sınavı) geçemez. Bu başarısızlık onun için yalnızca eğitim hayatındaki bir kayıp değildir, aynı zamanda Wicio'da kimlik krizine ve varoluşsal bir sarsıntıya yol açar. Annesi derin bir hayal kırıklığı yaşar, Alina'nın ailesi ise kızlarını yurt dışına göndermeye karar verir. Alina'yla bu durumu konuşurken Wicio şöyle der:

-Nasıl olabildi bu? Neden Tanrım, bu kader, bu kör talih beni kafamdan bir balyozla vurdu? Neden bu kadar acımasızca, aniden, önceden haber vermeden? (Konwicki, 2006, s.213)

Genç âşıklar bu ayrılığın ardından yaşamın anlamsızlığından söz eder ve birlikte ölme fikrini benimserler. Bir gece buluşarak intihar girişiminde bulunurlar. Wicio kurtulur, fakat Alina ağır yaralanır ve hastaneye kaldırılır. Bu olay Wicio'nun iç dünyasında geri dönüşsüz bir kırılma yaratır.

Romanın son bölümlerinde, yaklaşmakta olan savaşın gölgesi belirginleşir. Gazete haberleri, çevredeki huzursuzluk ve değişen toplumsal atmosfer bireysel trajediyi ulusal ölçekte bir felaketin habercisi hâline getirir.

Konwicki başkarakterinin hikâyesini anlatırken bir insanın ne zaman olgunlaştığı ve yaşamında hatalarının sonuçlarına katlanmaya hangi noktadan itibaren hazır olduğu sorularına açıklık getirmeye çalışır. Wicio aynı zamanda zor bir çocukluk geçirmiştir. Babası intihar ettikten sonra annesi Wicio'nun üzerine titremiş, kendisini sürekli pohpohlamış ve şımartmıştır. Bu nedenle, erken yaşlarda herhangi bir başarısızlığın sorumluluğunu taşımamış ve nihayetinde lise bitirme sınavındaki başarısızlığı onun için büyük bir yıkım olmuştur.

Aşk Kazaları Kroniği adlı romanda önemli bir motif de ölümdür. Bu motif eserin başından itibaren başkahramana eşlik eder. Romanın açılışında, tren yolculuğu sırasında Wicio gizemli bir adamla (gelecekteki kendisiyle) karşılaşır; adam rayların üzerine uzanır ve tren tarafından ezilerek ölür. Ancak, Wicio ölümün acısını daha önceden de tanımaktadır. Babası evlerinin yakınlardaki bir ağaçta kendini asarak intihar etmiştir. Bu olaydan sonra birçok kişi onların evini uğursuz sayarak onlardan uzak durur ve Wicio'nun ailesi de toplum tarafından dışlanmış, lanetlenmiş gibi görülür.

Roman intihar sorununu hem psikolojik hem de toplumsal bağlamlarda ele alır. Eserdeki birçok karakter çöküş duyguları ve yaklaşan bir kıyamet hissi ile yaşar. Neredeyse herkesin hayatında bir içsel çatışma ya da kişisel dram vardır. Bu karanlık ruh hâlini hafifleten hiçbir şey yoktur, zira küçük kasabanın monoton atmosferi kahramanların sıkışmışlığını daha da derinleştirir. Bazı karakterler için intihar acılardan kurtulmak için bir çıkış yolu gibi görünür; ancak, romanın dünyasında bu eylem hem dinsel hem de toplumsal düzlemde kesin bir biçimde kınanır.

Eserde gazetelerden alınan gerçek haberlerden kesitlerin romana serpiştirilmesi çok önemli bir rol oynar. Bu kesitlerde acı ve ölüm, çoğu zaman aşkın etkisiyle — ya da onunla birlikte gelen kıskançlık, sahiplenme, bağımlılık gibi olumsuz duyguların etkisiyle — ortaya çıkar.

Konwicki'nin romanında aşk idealize edilmiş bir duygu olarak sunulmaz. Aksine, yazar bu duyguyu insanı hem yücelten hem de yıkan büyük bir güç olarak gösterir. Bu duygu öylesine yoğun ve tehlikelidir ki, onu denetim

altına almak ancak büyük bir ruhsal güç ve sorumluluk bilinciyle gerçekleşir. Böylece eser romantik bir gençlik hikâyesinden çok, insan doğasının tutkularla imtihanına dair derin bir anlatıya dönüşür.

Aşk Kazaları Kroniği aynı zamanda okuyucuyu çoktan unutulmuş bir dünyaya, II. Dünya Savaşı öncesi bir gerçekliğe götüren edebi bir zaman makinesidir. Yazar bu imgeyi Litvanya'nın güzelliğini anlatan şiirsel bir düzyazıyla yazılmış sayısız pasajla tamamlar. Ancak, bu dünya asker botlarının tabanları, kurşunlar ve bombalarla yerle bir olmuştur. Oysa Vilno önceden Litvanyalıların, Polonyalıların, Rusların, Almanların ve Tatarların beraber yaşadığı; karşılıklı hoşgörünün, farklı gelenek ve kültürlerin olduğu bir dünyadır.

Tadeusz Konwicki'nin romanı böylece çok geniş bir tematik alanı ele alır. Eser kuşkusuz, insan yaşamına ve onun ayrılmaz parçaları olan aşk, ölüm ve kimliğin oluşumu gibi insan varoluşunun gizemlerine odaklanır.

Okuyucu *Aşk Kazaları Kroniği* adlı romanın başkahramanını bir lise son sınıf öğrencisi olarak tanır. Ancak, o, geleceğe kaygıyla bakan sıradan bir öğrenci değildir. Wicio'nun bir planı vardır. Yaklaşan lise bitirme sınavında başarılı olacağından emindir, tıp fakültesine başlamayı, günün birinde profesörlük mertebesine yükselmeyi hedeflemektedir. Wicio yakışıklı, güçlü ve zeki bir gençtir. Arkadaş çevresinde biyoloji ve kimya alanında olağanüstü bir uzman olarak tanınır; ancak, okulda öğretilen diğer dersler de onun için hiçbir zorluk oluşturmaz.

Konwicki'nin romanının başkahramanı daha çocukluk yıllarından itibaren huzursuzluk ve kuşkuyla dolu bir ortamda büyümüştür. Toplum ailesine mesafeli olmuştur; bunun nedeni, babasının —zedelenen onuru yüzünden — intihar etmiş olmasıdır. Her ne kadar başkahraman bu olay hakkında fazla şey bilmese de babasının onurunu geri kazanma sorumluluğu omuzlarına yüklenmiştir.

Albay Nałecz'in kızı Alina nüfuzlu ve zengin bir aileden gelmektedir ve Wicio'dan tamamen farklı bir dünyayı temsil eder. O da lise son sınıf öğrencisidir ve geleceği için planları vardır. Lise mezuniyet sınavını geçtikten sonra ailesi onu yurt dışına göndermeyi planlar.

Alina karakteri ayrıca ruh halindeki değişimler ve ölüm takıntısıyla dikkat çeker. Genç yaşta öleceğini defalarca dile getirir ve bir noktada Wicio'ya ona olan ilgisinin kısmen babasının intihar etmesinden kaynaklanmış olabileceğini itiraf eder.

Alina zaman zaman bencil bir karakter örneği sergiler. Ayrıca, ona hayranlık duyan Wicio'nun sadakatini sınıadığı, özellikle kuzeni Sylwek ile ilişkisi üzerinden kıskançlık duygusunu kışkırttığı izlenimi de verilir. Ancak, çift nihayet duygularını birbirlerine itiraf ettiğinde Alina artık sevgilisi için en büyük fedakârlıkları yapmaya hazırdır.

Sınav döneminde Wicio tüm dikkatini Alina'ya yönelttiği için başarısız olur ve üniversite hayalleri yıkılır. Genç kahraman aşkın ve yenilginin birleştiği bu noktada ölüm düşüncesine kapılır. Romanın başında yer alan tren sahnesi bu intihar eğilimini sembolik biçimde önceden haber verir.

Romanın dili yoğun metaforlarla örülüdür. Doğa, çocukluk, şehir ve mevsimler sürekli değişen ruh hâllerinin simgesine dönüşür. Özellikle yaz mevsimi roman boyunca hem aşkın hem de kaybın metaforu olarak karşımıza çıkar. Yazın sıcaklığı gençliğin tutkusu ile birleşir, aynı zamanda yaklaşan savaşın ağır gölgesini de taşır. Bu karşıtlık Konwicki'nin edebi dünyasında sıkça rastlanan bir estetik yaklaşımdır; güzellik ile yıkım, umut ile hüzn, masumiyet ile suçluluk aynı düzlemde yer alır. Yazar bu ikilikleri bilinçli biçimde bir arada tutar, çünkü onun dünyasında hiçbir duygu, saf ve mutlak değildir. Her sevinç, içinde bir kaybın izini taşır.

Eserde aşk, ölüm, kader, kimlik ve yabancılaşma gibi temalar öne çıkarken Konwicki bireysel tutkuyu tarihsel bellekle kesiştirir. Anlatıcı zaman zaman dışarıdan gözlemci bir ses olarak konuşur, zaman zaman da karakterlerin iç dünyasına girer. Bu çoklu bakış açısı romanın zamansal dokusunu zenginleştirir. Zaman yalnızca olayların sıralandığı bir çizgi değil, belleğin iç içe geçmiş katmanlarından oluşan bir alan hâline gelir.

Konwicki, romanında bireyin iç dünyasına yönelir. Anlatısı bir bireyin geçmişiyle hesaplaşma biçimidir. Kimlik arayışıyla, ulusal aidiyet duygusuyla ve olgunluğa adım atma süreciyle bağlantılı bir içsel krizin dışavurumudur (Żynic, s. 79). Anlatıcı, aşkı yalnızca duygusal bir deneyim olarak değil, aynı zamanda geçmişe ve kimliğe açılan bir kapı olarak görür. Roman boyunca gözlenen hatırlama eylemi bir tür yeniden yaşama çabası hâline gelir. Ancak, bu çaba hiçbir zaman tam bir başarıya ulaşmaz; çünkü hatırlamak aynı zamanda yitirdiğini fark etmektir. Konwicki'nin dili bu kayıp duygusunu taşır. Sözcükler bir dönemi yeniden canlandırmaya çalışırken, aynı anda onun geri dönmeyeceğini de bildirir. Bu ikili yapı Konwicki'nin edebiyat anlayışının özünü oluşturur: gerçeklik belleğin kırılğan aynasında çoğalır ve silinir.

Eserde önemli bir işlevi olan gazete alıntıları aşk cinayetleri ve tutku kaynaklı suçlarla ilgili haberlerdir. Bu alıntılar, romanın lirik tonunu kırarak onu belgesel bir gerçekliğe yaklaştırır. Böylece yazar aşkın hem yaratıcı hem de yıkıcı doğasına dikkat çeker. Yazarın kullandığı gazete haberleri, gerçek olayların fragmanları ve belgesel

niteliğindeki bölümler romanın şiirsel dokusuna tarihsel gerçeklik hissi kazandırır. Bu metin içi kolaj tekniği bireysel anlatının sınırlarını aşarak okuyucuyu dönemin toplumsal bilinçaltına yaklaştırır.

Romanın arka planında tarihsel bir geçiş dönemi vardır: savaş arifesi. Vilno farklı kültürlerin (Polonyalılar, Litvanyalılar, Ruslar, Tatarlar) bir arada yaşadığı kozmopolit bir kenttir. Konwicki bu çok kültürlü dünyayı yitik bir uygarlığın son temsilcisi olarak sunar. Toplumun çöküşü bireylerin ruhsal dengesizliğine paralel ilerler.

O zamanlar Litvanya belirsiz bir coğrafi bölge, belirsiz bir etnik oluşum, tanımlanmamış bir kültürel alandı. O zamanlar Litvanya şiddetli bir yaz fırtınası ya da belki de son çırpınışlarını yaşayan, sönmekte olan bir volkanın içiydi. Litvanya o zamanlar, ardında tuhaf güzellikte ışık izleri ve sönmekte olan bir gökkuşağının kalıntılarını bırakan, batmakta olan büyük bir güneşti (Konwicki, 2006, s. 121).

Konwicki'nin romanlarının başlıca konusu bir şekilde tarihin gerçekleriyle yüzleşmiş, savaşın trajedisini ve beraberinde getirdiği sonuçları deneyimlemiş çağdaş insanın yaşamı ve iç dünyasıdır. Bu romanları bir noktada birleştiren bir başka özellik daha vardır: Konwicki sürekli kendi kuşağının hikayesini, en azından onların kaderlerinin Hitlerci ve Stalinist olmak üzere iki totaliter sistemle kesiştiği kısmını anlatır (Burkot, s. 210). Ancak, bu işi yaparken Nazi kampları ya da Sovyet çalışma kamplarından söz etmez. Yazarın ilgilendiği, bu iki totaliter düzenin dolaylı olarak bireyler üzerindeki etkisidir. Konwicki kardeşi kardeşe kırdıran ve insanın ruh dünyasını derinden sarsan çatışmaları, çeşitli sebeplerle evlerini ve ailelerini geride bırakıp yeni bir dünya kurmak isteyen kişileri anlatır. Romanlarında kendine has bir duygusallık vardır. Yarım kalan düşler, irili ufaklı hüznler, -bataklık misali- kurtulmaya çalıştıkça daha da içine gömülünen geçmiş, varoluş sancıları hemen hemen her romanında karşımıza çıkar.

Anı Konwicki'nin dünyasında yalnızca bir geçmiş hatırlama biçimi değil, aynı zamanda geçmişle bugünü birleştiren bir yaratıcı güçtür. Anlatıcı, zaman zaman geçmişe özlemle döner, zaman zaman o geçmiş eleştirir. Bu çelişkili duygu romanın duygusal tonunu belirler. Yazar, okuyucuyu nostaljinin estetiğine hapsolmuş bir bakışa değil, tarihle hesaplaşan bir bilince çağırır. Bu nedenle *Aşk Kazaları Kroniği* yalnızca romantik bir gençlik hikâyesi değil, aynı zamanda Polonya toplumunun kendi geçmişine dair düşünsel bir sorgulamasıdır. Konwicki bize geçmiş hatırlamanın hem acılı hem de kaçınılmaz bir eylem olduğunu anlatır, çünkü unutmak varoluşun en büyük tehdididir. Roman bu nedenle yalnızca bir “aşk kroniği” değil, aynı zamanda insanın zaman karşısındaki çaresizliğinin, ama yine de hatırlama ısrarının bir anlatımıdır.

KAYNAKÇA

Burkot, S. (2003). *Literatura polska w latach 1939-1999*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Konwicki, T. (2006). *Kronika Wypadków Miłosnych*, Świat Książki, Warszawa.

Turkiewicz, H. (2016). “Wielokulturowość w wybranych powieściach Tadeusza Konwickiego”, *Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy*. T.16:200-213.

Wysłouch, S. (2015). “Kronika wypadków miłosnych wcale się nie zestarzała”, *Polonistyka.Innowacje*, Nr.1:70-79

Żyńic, B. (2003). *Koniec świata raz jeszcze – Katastroficzne wątki w prozie Tadeusza Konwickiego*, Wydawnictwo Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku, Słupsk.